

Lopen kunta

Ohjausryhmän esitys talouden tasapainottamiseksi

12.6.2024

Erikka Saastamoinen

FCG.

Työn käynnistyminen

Kuntatalouden käänne ja sen vaikutukset Lopelle

- Suomen valtion talous ajautui taantumaan 2023 loppua kohti kuljettaessa, mutta Kuntaliitto arvioi, että vuoden 2023 aikana kuntatalous asettuisi tasapainoon huomattavien poikkeuserien kuten verohäntien ansiosta.
- Tilinpäätösten valmistuttua voidaan todeta, että kuntatalouden todellinen kehitys on jäänyt sote-uudistuksen vaikutusten alle: Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan koko kuntatalouden alijäämä painui 2023 vahvasti miinukselle: tilastot osoittavat kuntasektorille lähes 1,4 miljardin euron alijäämää. Hyvinvointialueiden alijäämä oli ennakkolukujen mukaan 1,6 miljardia euroa. Yhteensä kuntien ja hyvinvointialueiden alijäämä nousi viime vuonna kolmeen miljardiin euroon. Alijäämä kasvoi 2,6 miljardilla eurolla vuoteen 2022 verrattuna – eniten koko tilastohistorian aikana.
- 2024 talousarvioiden perusteella kuntien talousnäkömät heikkenevät nopeasti. Synkentyvän talouden taustalla on useita syitä: verohäntien poistuminen, talouskasvun vaimuus, keskimääräistä ansiotasokehitystä korkeampi palkkojen nousu, ostopalveluiden kallistuminen, esim. varhaiskasvatuksen osallistumisasteen nousu sekä erilaisten rahoitusvastuiden (muun muassa työttömyydestä) lisääntyminen nostavat kuntien kustannuksia.
- Viimeisin kuntien heikentyvään talouteen vaikuttava erä oli kuntien 11/2023 Black Friday, joka kohdisti kuntien valtionosuusrahoitukseen yllättäen satojen miljoonien eurojen lisäleikkauksen. Tulojen ja menojen epätasapaino merkitsee sopeutuspaineita koko kuntatalouteen tuleville vuosille. Vuonna 2023 negatiivisen vuosikatteen kuntia on vain muutama, mutta taloussuunnittelukauden loppua kohden määrä nousee.
- Hallituksen kehysriihen päätökset huhtikuussa 2024 hieman paransivat Lopen talouden näkymiä. Vuodelle 2025 verorahoitus on kuitenkin kasvamassa vain 483 000 euroa, kun samaan aikaan toimintakate on kasvamassa 1,2 miljoonaa euroa.

Kuntatalouden käänne ja sen vaikutukset Lopelle

- Lopella huoli talouden tasapainosta konkretisoitui, kun vuoden 2024 talousarviota valmisteltaessa kävi selväksi, että kunnan nykyinen menojen kasvuvauhti ylittää jatkuvasti odotettavissa olevan verotulojen ja valtionosuuksien vuosittaisen kehityksen. Tämä näkyy selvästi myös painelaskelmasta (dia 5), joka kuvaa kunnan talouden kehitystä tilanteessa, jos kaupunki ei tee korjaavia toimenpiteitä.
- Mikäli kunta ei löydä riittävästi taloutta tasapainottavia keinoja (lisää tuloja tai vähemmän menoja), kunnan taseessa 31.12.2023 olevat ylijäämät yht. 17,2 M€ on syöty vuoteen 2030 mennessä. Hyvän ylijäämäkertymän vuoksi Lopella kuitenkin on mahdollisuus jaksottaa toimet pidemmälle ajalle.
- Huolestuttavin talouden heikkenemisen indikaattori on vuosikatteen mahdollinen kääntyminen negatiiviseksi (2025 ja 2027->), mikä toteutuessaan tarkoittaa, että kunta ei pysty kattamaan oman toiminnan kustannuksia saamallaan rahoituksella – ja joutuu ottamaan lainaa esim. palkkojen maksuun.
- Lopella on edessään myös palveluverkon aktiivinen sopeuttaminen kunnan laskevan väestöennusteen vuoksi. Vuoteen 2030 mennessä Lopen kunnan asukasluvun ennustetaan olevan noin 400 asukasta nykyistä alhaisempi. Syntyvyyden laskusta johtuen nuorimmat ikäluokat pienenevät eniten. Varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja lukiokoulutuksen palvelutarpeet supistuvat 2020-luvun aikana.

Painelaskelma ilman sopeutustoimia 5/2024

Loppi	Trendi 2017-2022		971 <-"Verohäntä"		1 573 <-VOS erä				2030
	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	
Asukasluku	7 749	7 692	7 650	7 606	7 560	7 518	7 474	7 434	7 396
Veroprosentti	21,50	8,86	8,90	8,90	8,90	8,90	8,90	8,90	8,90
Toimintakate 1000 e	-50 020	-21 170	-21 768	-22 938	-23 435	-24 389	-25 270	-26 149	-27 065
Toimintakatteen muutos 1000 e	-5 285	28 851	-599	-1 170	-497	-954	-880	-879	-916
...muutos %:ia	11,8 %	-57,7 %	2,8 %	5,4 %	2,2 %	4,1 %	3,6 %	3,5 %	3,5 %
Tuloverotulo 1000 e	28 852	14 530	14 138	14 982	15 730	16 139	16 445	16 766	17 097
Kiinteistövero 1000 e	2 106	2 203	2 450	2 451	2 556	2 582	2 609	2 637	2 665
Osuus yhteisöveron tuotosta 1000 e	2 818	1 829	1 400	1 364	1 433	1 528	1 574	1 621	1 670
Verotulot yhteensä 1000 e	33 776	18 562	17 988	18 796	19 719	20 249	20 628	21 024	21 432
Valtionosuudet 1000 e	18 681	6 309	4 931	4 607	4 461	4 288	4 695	4 635	4 569
...muutos 1000 e	1 324	-12 372	-1 377	-325	-146	-173	407	-59	-66
...muutos %:ia	7,6 %	-66,2 %	-21,8 %	-6,6 %	-3,2 %	-3,9 %	9,5 %	-1,3 %	-1,4 %
Verorahoitus yhteensä 1000 e	52 457	24 871	22 919	23 402	24 180	24 537	25 323	25 659	26 001
...muutos 1000 e	2 950	-27 586	-1 951	483	778	357	786	336	342
...muutos %:ia	6,0 %	-52,6 %	-7,8 %	2,1 %	3,3 %	1,5 %	3,2 %	1,3 %	1,3 %
Käyttökate 1000 e	2 437	3 701	1 151	464	745	148	53	-490	-1 063
Rahoitustuotot ja -kulut 1000 e	-203	-382	-568	-615	-676	-741	-817	-923	-1 066
Vuosikate 1000 e	2 234	3 319	584	-151	69	-594	-763	-1 412	-2 129
Poistot 1000 e	2 118	2 317	2 448	2 413	2 385	2 360	2 327	2 298	2 324
Satunnaiset tulot ja menot 1000 e	0	-537	0	0	0	0	0	0	0
Yli-/alijäämä 1000 e	115	465	-1 864	-2 564	-2 316	-2 954	-3 090	-3 710	-4 453
Kumulatiivinen jäämä 1000 e	18 270	17 195	16 871	14 307	11 991	9 037	5 947	2 237	-2 217
Kumulatiivinen jäämä eur/as	2 358	2 436	2 205	1 881	1 586	1 202	796	301	-300
Nettoinvestoinnit 1000 e	6 006	5 799	1 654	1 763	1 825	1 595	1 660	2 904	2 889
Lainakanta 1000 eur	15 897	19 458	20 719	22 824	24 871	27 335	30 056	34 622	39 902
Lainakanta eur/as	2 051	2 530	2 708	3 001	3 290	3 636	4 021	4 657	5 395

Ohjausryhmän tavoite ja työskentely

- Kunnanhallitus on nimennyt talouden tasapainottamistyölle ohjausryhmän 25.3.2024. Ohjausryhmään kuuluvat Jarmo Laukkanen (pj.), Suvi Louhelainen (vpj.), Leila Ahlqvist, Kaisa Ketonen ja Antti Salminen. Lisäksi ohjausryhmään ovat kuuluneet kunnanjohtaja Mikko Salmela ja talous- ja hallintojohtaja Jenny Saarela. Tarvittaessa ohjausryhmän kokouksiin on osallistunut myös kunnan johtoryhmän jäsen kuultavana asiantuntijana.
- Työn käynnistyessä ohjausryhmä asetti painelaskelmaan pohjautuen tasapainotustavoitteeksi noin 3 miljoonan euron sopeutuksen taloussuunnitelmakaudelle 2025-2027.
- Ohjelmassa esitettyjen keinojen jaksottumisesta johtuen talouden tasapainoa tavoitellaan vuoden 2028 loppuun mennessä, mutta kehitys-, arviointi- ja sopeutustoimenpiteitä voidaan ehdottaa myös pidemmälle ajalle.
- Työn käynnistysvaiheessa kaikki keinot olivat sallittuja ja Lopen toimintaa tuli tarkastella jokaisen hallintokunnan osalta tarkasti. Osana sopeutusta on tehty myös palveluverkkotarkastelu varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen osalta (Liite 1).
- Ohjausryhmässä esillä olleet vaihtoehdot ja ohjausryhmän työn väliraportointi on esitelty kunnanhallitukselle 10.6.2024.
- Ohjausryhmä on kokoontunut viisi kertaa ja ohjausryhmän esitys talouden tasapainottamiseksi on hyväksytty ohjausryhmän kokouksessa 12.6.2024.

Tasapainotustyön eteneminen 1/3

- Työn käynnistyessä Lopen kunnan nykytilannetta arvioitiin FCG Oy:n tekemän talous- ja toiminta-analyysin perusteella. Lisäksi toteutettiin varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen palveluverkkoselvitys. Analyysiä, talouden painelaskelmaa ja palveluverkkoselvitystä esiteltiin 15.4. Lopen valtuustoseminaarissa.
- Analyysin jälkeen kokonaiskuvaa täydennettiin laajalla haastattelukierroksella (33 henkilöä) 8.-25.4. välisellä ajalla. Alla on listattuna haastatellut henkilöt tehtävittäin:

Hallinto

kunnanjohtaja
talous- ja hallintojohtaja
henkilöstöpäällikkö
ICT-päällikkö
maankäyttöpäällikkö

Hyvinvointi ja vapaa-aikatoimiala

hyvinvointi- ja vapaa-aikajohtaja

Tekninen toimiala

tekninen johtaja
kiinteistöpäällikkö
ruokapalvelupäällikkö
siivouspäällikkö
ympäristöpäällikkö
vt. rakennustarkastaja

Sivistystoimiala

sivistysjohtaja
varhaiskasvatusjohtaja
2 rehtoria
3 päiväkodinjohtajaa
kirjastotoimenjohtaja

Vuokrataloyhtiöt / tytäryhtiöt

isännöitsijä/toimitusjohtaja

Luottamushenkilöt

valtuuston puheenjohtaja
valtuuston 1. varapuheenjohtaja
valtuuston 2. varapuheenjohtaja
kunnanhallituksen puheenjohtaja
kunnanhallituksen varapuheenjohtaja
hyvinvointi- ja vapaa-aikalautakunnan pj
sivistyslautakunnan pj
teknisen lautakunnan pj
ympäristö- ja rakennuslautakunnan pj
tarkastuslautakunnan pj
keskusvaalilautakunnan pj
vihreän puolueen edustaja

Tasapainotustyön eteneminen 2/3

- Haastattelujen perusteella pyrittiin tunnistamaan suurimmat kokonaisuudet, joiden kehittämisen kautta Lopen kunnan talouden tasapainottuminen on mahdollista pitkällä tähtäimellä.
- Haastatteluiden perusteella saatuja tietoja tarkennettiin yksityiskohtaisilla hallintokunnittaisilla tietopyynnöillä Lopen kunnan viranhaltijoille. Lisäksi FCG:n edustaja osallistui kunnan johtoryhmän kokouksiin, joissa esille nousseita sopeutusmahdollisuuksia työstettiin yhteisen keskustelun avulla.
- Valtuustoseminaarissa esille tulleen pyynnön pohjalta prosessin aikana tehtiin myös toimintakatteiden ja toimintamenojen muutostarkastelu vuosien 2020-2023 osalta, jota käytiin läpi ohjausryhmän kokouksessa 3.5.
- Ensimmäistä luonnosta mahdollisista toimenpiteistä (koostettu haastatteluiden, tietopyyntöjen, palveluverkkoselvityksen, viranhaltijoiden kanssa tehdyn yhteisen työstön sekä konsultin näkemysten pohjalta) esiteltiin FCG:n toimesta ohjausryhmälle 3.5.
- Ohjausryhmä ohjasi kokouksessa valmistelua linjaamalla keinovalikoiman ulkopuolelle jätettävistä ja jatkotarkasteluun etenevistä toimista sekä pyytämällä lisäselvityksiä mm. kiinteistöverotarkastelun, varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen tukiresursoinnin sekä kouluihin liittyvän palveluverkon kustannusvaikutusten osalta.
- Tämän jälkeen keinovalikoimaa lähdettiin konkretisoimaan vielä tarkemmalle toimenpide- ja eurotasolle yhdessä kunnan viranhaltijoiden kanssa. Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen tukiresursoinnin, perusopetuksen palveluverkon sekä teknisen toimen ja kunnan kiinteistöjen osalta työstöä tehtiin lisäksi FCG:n ja viranhaltijoiden yhteisissä työryhmissä.

Tasapainotustyön eteneminen 3/3

- Ohjausryhmän kokouksessa 24.5. ohjausryhmälle esiteltiin ensimmäinen tarkalla toimenpide- ja eurotasolla ollut keinovalikoima. Toimenpiteitä oli tässä vaiheessa koossa vajaa 2,8 milj. euron edestä. Ohjausryhmä kävi laajan keskustelun esitetyistä toimenpiteistä kokouksessa ja evästi muutostoiveet jatkovalmistelulle.
- Ohjausryhmän kokouksessa 4.6. käsiteltiin muokattua talouden sopeutusohjelmaa, johon tehtiin enää pieniä muutoksia. Tämän version pohjalta sopeutusohjelmaa esiteltiin kunnanhallitukselle 10.6.
- FCG työsti sopeutusohjelman loppuraportin, jota ohjausryhmä käsitteli kokouksessaan 12.6.
- Osana prosessia Lopen kunnan henkilöstölle toteutettiin kysely talouden sopeuttamistoimista ajalla 8.-21.5. Saadut vastaukset toimitettiin ohjausryhmän käyttöön sopeutusohjelman laadinnan tueksi.

Päätöksenteko

- Ohjausryhmän esitys talouden tasapainottamiseksi on päätös, jossa määritellään sekä euromääräiset tavoitteet että jatkovalmistelulinjaukset, joihin kunnan päätöksenteossa voidaan sitoutua pitkällä tähtäimellä.
- Ohjausryhmä on ohjannut viranhaltijavalmistelua. Loppuraportissa esitetään hallitukselle ja edelleen valtuustolle päätettäväksi keinot, joiden pohjalta viranhaltijat voivat valmistella tuleviin talousarvioihin tasapainottamistoimenpiteitä hallintosäännön mukaisesti. Ohjausryhmä on varmistanut, että kunnalla on riittävästi keinoja ja jatkolinjauksia talouden tasapainon saavuttamiseksi.
- Valtuusto päättää keinoista ja (euromääräisistä) tavoitteista. Valtuusto sitoutuu talouden tasapainottamiseen yli ajan ts. seuraava valtuusto jatkaa ko. linjausten ja tavoitteiden mukaisesti tasapainotustyötä (kuntalain vaatimus talouden tasapainosta).
- Lautakunnat ja valtuusto(t) päättävät (hallintosäännön mukaisin päätäntävaltuuksin) yksittäisistä toimenpiteistä tulevien talousarvioiden valmistelun yhteydessä, yleisten linjausten ja tavoitteiden mukaisesti.

Ennakkovaikutusten arvioinnista

- Poikkihallinnollisella ohjausryhmätyöskentelyllä on pyritty varmistamaan se, että linjausten ja tavoitteiden edellyttämät keinot ovat toteutettavissa (ovat lainsäädäntö huomioiden mahdollisia, eivätkä keinot ole ristiriidassa toimialueiden välillä).
- Toimenpiteistä aiheutuvia henkilöstövaikutuksia sekä euromääräisiä vaikutuksia on arvioitu työn aikana. Vaikutuksia kuntalaisten kokemaan palveluun ja/tai palvelulaatuun on arvioitu ylätasolla.
- **Varsinainen ennakkovaikutusten arviointi sekä kuulemismenettelyt (mikäli toimenpide sen vaatii) tehdään osana talousarvio-/viranhaltijavalmistelua siinä vaiheessa, kun yksittäiset toimenpiteet valmistellaan talousarvioon / täytäntöönpantavaksi.**

Seuranta

- Lopen kunnan talouden sopeuttamisen tarve tulevina vuosina on merkittävä. Tilanne edellyttää muutosvalmiutta toteuttaa tarvittavat toimenpiteet. Etenkin toiminnan/tehtävien uudelleen organisointiin ja rakenteellisiin muutoksiin liittyvät toimet vaativat työtä. Vähintään yhtä tärkeä osa prosessia on suunniteltujen toimenpiteiden toteutumisen seuranta ja se, kuinka tehdyt toimenpiteet alkavat vaikuttamaan talouteen. Aktiivinen seuranta mahdollistaa sen, että tarvittaessa tilanteeseen voidaan ajoissa reagoida korvaavilla toimenpiteillä. Tärkeää on myös seurata sitä, että samaan aikaan kun toteutetaan sopeutustoimia ei muilla lisäyksillä tai toiminnan laajennuksilla ”syödä pois” sopeutustoimien vaikutuksia.
- Valtuuston päätösten toteutumisen seuranta tapahtuu osavuosikatsausten ja tilinpäätösten (toimintakertomusten) yhteydessä. Tarkastuslautakunta arvioi omalta osaltaan valtuuston päätösten täytäntöönpanoa ja toteutumista.
- Tasapainotusohjelman toteutuksesta raportoidaan kunnanhallitukselle säännöllisesti osavuosikatsausten yhteydessä.
- Talouden tasapainottamisen ohjausryhmän on mahdollista jatkaa toimintaansa ohjaten keinojen valmistelua ja varmistaen, että valtuuston asettamat linjaukset toteutuvat esitetystä aikataulusta.

FCG.

Keinot

Yleiset havainnot

- Haastattelujen perusteella tunnistettiin, että palveluiden järjestämisessä ja palveluvalikoimassa on sopeuttamisen varaa. Lopen kunnan talous on ollut ylijäämäinen pidemmän aikaa ja talouden hyvät vuodet ovat mahdollistaneet ”hyvän” jakamista, jonka kautta kustannusrakenne on päässyt kasvamaan kautta linjan.
- Palveluverkon osalta pienten koulujen asema nousi esille niin haastatteluiden kuin erillisen palveluverkkotarkastelun kautta. Myös oman lukion ylläpitämisen järkevyyden tulevaisuudessa nousi esille.
- Lopen kunnan perimät maksut järjestämistään palveluista ovat hyvin alhaiset ja kuntalaisille tarjotaan merkittävässä määrin myös ilmaispalveluita, kuten tilavuokrat, ilmaistapahtumat.
- Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen tukiresursseja ja pienluokkia on merkittävässä määrin.
- Lopella on erikseen hyvinvoinnin ja vapaa-aikatoimen toimiala. Sen järkevyyttä erillisenä (pienenä) hallinnollisena toimialana tulee tarkastella.
- Henkilöstön edut ovat keskimääräistä suuremmat. Erityisesti henkilöstön päivitetty muistamisohje on laajentanut palkkiovapaita ja muistamista. Näillä on välittömien eurovaikutusten (merkkipäivälahjojen ostot) lisäksi merkittävä välillinen vaikutus kunnan toimintaan ja talouteen sijaisjärjestelyiden ja sijaiskustannusten kautta (erityisesti varhaiskasvatus).

Yleiset havainnot

- Lopen kunnassa on laaja toimielinrakenne. Lautakuntia, jaostoja, toimikuntia, neuvostoja jne. on paljon. Valtuustokauden vaihtuessa on tiivistettävä ja järkevöitettävä päätöksentekoa ja yhdistettävä esim. neuvottelukuntien ja jaostojen asioita KH:n päätöksenteon alle. Myös jäsenmääriä tulee tarkastella. Laajan rakenteen vuoksi kokouspalkkioihin käytetyt eurot vuositasolla ovat suuret.
- Sairauspoissaolot eivät ole palanneet koronaa edeltävälle tasolle, näiden alentamiseen tulee kiinnittää huomiota.
- Henkilöstön osalta tulee tarkastella mahdolliset tehtävien ja tehtäväkuvien päällekkäisyydet, joita yleensä on, kun jokaisella hallinnonalalla on esimerkiksi omat sihteerit. Töiden tekemisen osalta tulee käydä läpi myös työtavat ja käytännöt. Sähköisyyden lisäämisessä ja järjestelmien yhdenmukaistamisessa sekä turhien työvaiheiden tekemättä jättämisessä on paljon potentiaalia toiminnan tehostamiseksi.
- Hankintaprosessien osalta tulee varmistaa, että kunnalla on käytössä yhteiset kilpailutetut hankinnat ja ohjostojen seurantaan on olemassa käytännöt.
- Kunnalla on omistuksessaan palvelutuotannon käytöstä poistuneita kiinteistöjä, jotka aiheuttavat vuosittaisia käyttötalouden kustannuksia ylläpidon ja mahdollisten korjausten vuoksi. Kiinteistöistä luopuminen vähentää myös niihin sitoutuvaa tukipalvelun tarvetta (kiinteistöhuolto). Palveluverkkomuutosten yhteydessä kiinteistöistä tulisi pyrkiä eroon.

Palvelutuotannon uudelleenarviointi 1/2

- Voimakkaasta talouden sopeuttamistarpeesta (10-15 % toimintakatteesta) johtuen Lopen kunta joutuu kriittisesti arvioimaan:
 - Lakisääteisten palvelujen tuottamistapoja ja lakisääteisiin palveluihin liittyviä vapaaehtoisia lisäyksiä laatuun ja/tai laajuuteen.
 - Vapaaehtoisten palvelujen kokonaisuutta ja tasoa, joka on kunnan voimavaroihin nähden kohtuullinen.
 - Minkä palvelujen tuottamisesta ja minkä palveluiden maksuttomuudesta kunta luopuu kokonaan.
- Kunnan on arvioitava kriittisesti oman työn kustannusta:
 - Kunnan oman palvelutuotannon kustannuksesta merkittävä osa sitoutuu järjestelmiin, ohjelmistoihin, koneisiin ja laitteisiin sekä varahenkilöyden varmistamiseen.
 - Kunnan omana toimintana toteuttamiin palveluihin sisältyy merkittäviä toiminnallisia riskejä mm. sen suhteen, että kunnalla ei ole omaa osaamista tai (taloudellista) mahdollisuutta uudistua. Toisaalta kunnalla on ammattitaitoista henkilöstöä, joiden osaamista voitaisiin hyödyntää vielä enemmän esim. alueellisesti.
 - Kunta tarvitsee uudistumiseen panostusta mm. sähköisten työkalujen, automatisaation ja robotiikan hyödyntämiseksi.
- Toimintakatteen pysyvä alentaminen edellyttää merkittäviä muutoksia nykyiseen toimintaan.

Palvelutuotannon uudelleenarviointi 2/2

- Asiantuntija- ja palvelutuotannonresurssi (oma vai osto) edellyttää kriittistä arviointia tehtävän työn määrästä – ja työn tekemisen kulttuurista sekä tarjottavien palvelujen laadusta ja laajuudesta.
 - Toiminnallinen minimi ja siihen harkiten tehdyt lisäykset
 - Kohtuullisen laatutason määrittely
 - Kuntien välinen yhteistyö
- Palvelut, joiden järjestämistapaa (ulkoistaminen/yhtiöittäminen/alueellinen yhteistyö) olisi hyvä tarkastella tulevaisuudessa:
 - ICT-palvelut
 - Kiinteistö-, siivous- ja ruokahuolto
 - Ennen tarkempaa selvitystä turhista kiinteistöistä tulisi päästä eroon
 - Rakennus- ja ympäristövalvonta
 - Vesilaitos

FCG.

Palveluverkko

Varhaiskasvatus

- Kunnan väestöennuste on laskeva. Vuoteen 2030 Lopen kunnassa ennustetaan olevan noin 400 asukasta nykyistä vähemmän. Syntyvyyden laskusta johtuen nuorimmat ikäluokat pienevät eniten. Varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja lukiokoulutuksen palvelutarpeet supistuvat 2020-luvun aikana.
- Varhaiskasvatusikäisten (0-6-vuotiaiden) ikäryhmän ennustetaan olevan vuonna 2030 noin 25 lasta pienempi kuin nyt. Varhaiskasvatuksen palvelutarve laskee laskennallisesti yhden 21 lapsen ryhmän verran.
- Varhaiskasvatuksen rakenteiden takia lasku näkyy parhaiten yhden ikäluokan palvelussa eli esiopetuksessa.
- Varhaiskasvatuksen palvelutarve ei käytettävissä olevien ennustetietojen näkökulmasta ole supistumassa siinä määrin, että varhaiskasvatuksen palveluverkkoon oli tällä hetkellä mahdollista tehdä merkittäviä muutoksia
- Varhaiskasvatuksen rakenteelliset muutokset tulee toteuttaa toistaiseksi sopeuttamalla palvelutarjonta laskevaan palvelutarpeeseen ryhmien muodostamisen avulla. Täyttö- ja käyttöastetta tulee seurata aktiivisesti ja mitoittaa resurssit oikeassa suhteessa hoidon tarpeeseen.
- 2020-luvun loppupuolella, mikäli palvelutarve on vähentynyt, voidaan harkita Muksumäen päiväkodin esiopetuksen siirtämistä Lopen yhtenäiskoulun yhteyteen ja 5-vuotiaiden siirtämistä muihin päiväkodeihin.

Perusopetus

- Väestöennusteen perusteella kouluikäisten määrä supistuu eniten, 831 oppilaasta 562 oppilaaseen. Seuraavan kuuden (6) vuoden aikana vuosiluokkien 1-6 oppilasmäärä laskee 168 oppilaalla ja vuosiluokkien 7-9 oppilasmäärä noin sadalla (100) lapsella. Yhteensä vuosiluokkien 1-9 oppilasmäärä laskee 269 oppilaalla. Yläkouluikäisten määrän lasku jatkuu 2030-luvulla ja ennusteen mukaan lukuvuodesta 2032-2033 alkaen vuosiluokkien 7-9 oppilasmäärät jäävät alle 200 oppilaan.
- Perusopetuksen palvelutarpeen lasku vastaa vuosiluokilla 1-6 noin kahdeksan opetusryhmän ja vuosiluokilla 7-9 noin 5 opetusryhmän resurssia vastaavaa määrää.
- Ohjausryhmän työskentelyn aikana on tarkastelu kouluverkon tiivistämisen mahdollisuuksia ja mahdollisten yhdistämisten sekä oppilasmäärän pienenemisen aiheuttamia muutoksia resurssitarpeisiin ja kustannuksiin.

Perusopetus

- Pienimmistä yksiköistä jokainen koulu (Joentaka, Kormu, Länsi-Loppi) vaatii opetusresurssia, koulunkäynninohjaaja-/avustajaresurssia sekä ruoka- ja siivoushuollon työntekijää. Lisäksi ruokahuollon kuljetukset aiheuttavat muita kouluja isommat kustannukset. Kyseisiin kouluihin liittyvät myös suurimmat peruskorjaustarpeet tulevaisuudessa.
- Koulukuljetusten osalta Joentaan ja Länsi-Lopen lakkautukset lisääisivät kuljetusoppilaiden määrää nykyisestä tämän hetken arvion mukaan 3 oppilasta per koulu -> ei mainittavaa kustannuksia lisäävää vaikutusta. Kormun osalta kuljetusoppilaiden määrä kasvaisi arviolta 30-40 oppilaalla ja nykyisen koulukuljetussopimuksen perusteella aiheuttaisi koulukuljetuksiin noin 90-100 000 euron lisävuosikustannukset.
- Arvion mukaan jokainen ratkaisu vähentäisi yhteensä henkilöstöresurssia -4 htv pitäen sisällään sekä opetus-, avustaja- ja tukipalveluresurssit.
- Lisäksi, jos rakennukset eivät jäisi kunnan omistukseen/ylläpitoon kiinteistökustannusten osalta saataisiin merkittävä säästö.

Perusopetus

- Ohjausryhmä on työnsä aikana tarkastellut jokaista esitettyä vaihtoehtoa, saanut tarkemmat kustannusvaikutuslaskelmat työnsä tueksi ja käynyt palveluverkon osalta keskustelua myös poliittisten ryhmien kesken ohjausryhmätyön ulkopuolella.
- Ohjausryhmä painotti kouluverkon tarkastelussa seuraavia näkökulmia: oppilasmäärä, alueellinen tasapaino ja tarve, rakennusten kunto, kuljetuskustannukset ja teiden turvallisuus.
- Ohjausryhmä linjasi, että tässä vaiheessa:
 - Joetaan koulu lakkautetaan 1.8.2025 lukien. Oppilaiden lähikouluksi osoitetaan Lopen yhtenäiskoulu.
- Lisäksi ohjausryhmä linjasi Kormun ja Länsi-Lopen koulujen osalta seuraavaa:
 - Länsi-Lopen koulun tilannetta tarkastellaan seuraavan kerran vuonna 2026 ja Kormun koulun tilannetta 2028. Molempien koulujen tilannetta seurataan oppilasmäärän ja rakennusten korjaustarpeiden osalta.
 - Kormun koulun lakkautuspäätöstä ei tule tehdä ennen kuin kulkutien turvallisuus Launosen kouluun on taattu (Launonen-Kormu kevyenliikenteen väylä tai aurinkovoimalahankkeen yhteydessä rakennettava kulkuväylä Tiilitehtaan alueelle).

Perusopetus

- Koulujen lakkautusprosessiin ja –linjauksiin liittyen tulee huomioida, että Lopen kunnalla on valtuuston voimassa oleva päätös 19.4.1999, jonka mukaan:
 - ”Mikäli koulun oppilasmäärä on kolmena peräkkäisenä vuotena alle 20 oppilaan virallisena laskentapäivänä 20.9., koulun toimintaedellytykset otetaan erikseen käsiteltäväksi”.
 - Joetaan koulun osalta päätöksen mukainen edellytys ei täyty, joten kyseinen valtuuston periaatepäätös tulee muuttaa ennen yksittäisistä toimenpiteistä päättämistä.

Lukiokoulutus

- Tilastointipäivänä 20.9.2023 lukion opiskelijoiden lukumäärä 62.
- Yhteishaussa 2024 ensisijainen hakukohde lukio 38,6%:a. Suuri osa nuorista hakeutuu muualle kuin oman kunnan lukioon.
- Mikäli 9. luokkalaiset hakeutuvat tulevaisuudessa oman kunnan lukioon samoin kuin aikaisempina vuosina, jäävät lukion aloittavat ikäluokat alle 20 opiskelijan jo lukuvuodesta 2028-2029 lukien ja alle 15 opiskelijan lukuvuoden 2033-2034 jälkeen.
- Lukiokoulutuksen järjestäminen on poliittinen ratkaisu.
- Koulutuksen järjestämisen näkökulmasta opintojen järjestäminen vaikeutuu, kun aloittavan vuosikurssin koko jää alle 15 opiskelijan.
- Oman lukion ylläpitämisen järkevyyttä tulisi tarkastella viimeistään, kun opiskelijamäärä laskee alle 45 opiskelijan tai miettiä ratkaisuja oman lukion oppilasmäärän kasvattamiseksi (mahdollinen erikoislinja).
- Loppi saa tällä hetkellä osana lukiokoulutuksen järjestäjän valtionosuutta pienen lukion lisää. Lukiokoulutuksen rahoitusjärjestelmässä oleva rahoitus jaetaan koulutuksen järjestäjille opiskelijamäärän perusteella. Koska koulutuksen järjestäminen on opiskelijaa kohti kalliimpaa pienillä opiskelijamäärillä, korotetaan pienen lukiokoulutuksen järjestäjän (kieliryhmän mukaan alle 200 opiskelijaa) yksikköhintaa kertoimella 0,4.
- 4.6.2024 saakka lausuntokierroksella olleessa luonnoksessa hallituksen esitykseksi eduskunnalle lukiolain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta esitetään, että jatkossa, jos kunnan tai kuntayhtymän lukiokoulutuksen opiskelijamäärä on alle 200, mutta sitä ei katsottaisi syrjäiseksi eikä sen kansalliskieliin kuuluva opetuskieli ole vähemmistökieli siinä kunnassa, jossa opetusta pääosin järjestetään, sen yksikköhintaa korotettaisiin puolella siihen nähden, paljonko yksikköhintaa nykyisin korotetaan. Koska Loppi ei täytä näitä kriteereitä puolittuisi sen yksikköhinnan korotus 0,4 -> 0,2 esityksen mennessä läpi.
- Talous- ja toiminta-analyysin vuoden 2022 tietojen perusteella Lopen lukiokoulutuksen nettokäyttökustannukset olivat 902 874 euroa ja se sai lukiokoulutukseen valtionosuutta 749 867 euroa, jolloin Loppi panosti itse 153 007 euroa lukiokoulutuksen järjestämiseen. Nettokäyttökustannukset euroa per opiskelija olivat 12 038 euroa (75 opiskelijaa) ja valtionosuus huomioituna 2 040 euroa per opiskelija. Vertailun perusteella nettokäyttökustannukset per opiskelija olivat vertailukuntia kalliimmat ja opetustunteja per oppilas oli vertailukuntia enemmän.
- Lisäksi tulee huomioida, että jokainen kunta osallistuu lukiokoulutuksen rahoittamiseen kunnan omarahoitusosuudella. Vuonna 2022 Loppi maksoi omarahoitusosuutta 706 613 euroa. Jos tämä rahoitus otetaan huomioon vähentävänä tekijänä Loppi sai vuonna 2022 ainoastaan 5 % valtionosuutta lukiokoulutuksen nettokäyttökustannuksesta.

FCG.

Keinoluettelon yhteenveto

Taloutta tasapainottavat keinot

- Keinoluettelossa esitettävät keinot ovat toimintakatetta pysyvästi alentavia (tuloja lisääviä tai menoja vähentäviä)
 - Yksittäisiä, kertaluonteisia eriä kuten myyntivoittoja tai alaskirjauksia ei esitetä keinoluettelossa (esim. kiinteistöjen myyntiin liittyvä sopeutussumma pitää sisällään käyttötalouden vuosittaisten ylläpitokulujen säästön)
 - Keinoluettelo pitää sisällään tehtävien uudelleen organisointiin ja palvelutarpeen muutokseen vastaamiseen liittyviä henkilöstökustannuksiin kohdentuvia sopeutustoimia
 - Keinoissa on mukana myös ns. juustohöyliä eli avustusten leikkauksia, ostojen ja hankintojen vähentämisiiä
 - Tulorahoitusta lisätään maksujen, taksojen ja tilavuokrien korotuksilla
 - Keinot pitävät sisällään myös kiinteistöveroprosenttien noston
 - **Sopeutustoimien eurovaikutus yhteensä noin 2,8 milj. euroa vuosien 2025-2028 aikana**
- Keinoluettelossa esitettävien keinojen täytäntöönpano ajoittuu taloussuunnitelmakaudelle 2025-2027. Vuoden 2027 toimet vaikuttavat osittain sivistystoimen lukausijaksottumisen vuoksi myös vuodelle 2028.
- Kokonaiskuvan arvioinnin helpottamiseksi, eurovaikutusta on arvioitu yhden kalenterivuoden vaikutuksena. Eurot on jaettu niille vuosille, joiden aikana toimenpiteet on suunniteltu toteutettavaksi. Jos tavoite-eurot ovat yhdellä vuodella, se tarkoittaa, että keino valmistellaan edellisen vuoden aikana ja täytäntöönpano (talousvaikutuksineen) alkaa 1.1.. Jos toimenpiteen eurovaikutus on jaettu useammalle vuodelle se tarkoittaa, että toimenpide toteutetaan joko vaiheittain tai niin, että täytäntöönpano on mahdollista toimintavuoden aikana.
- Talousarvioon 2025 sisältyvien toimenpiteiden eurovaikutus on nähtävissä yhteensä sarakkeella ko. vuoden kohdalla. Seuraavana vuonna on tarkoitus tehostaa toimintaa edellisten toimenpiteiden päälle niin, että toimintakate on alentunut euromääräisten tavoitteiden verran sopeutuskauden loppuun mennessä.
- On tärkeää, että keinojen talousarviovalmistelun yhteydessä, keinoille asetetaan myös muita mittareita, joita valtuusto seuraa osavuositarkastusten ja tilinpäätösten yhteydessä.

Keskushallinto	2 025	2 026	2 027	2 028	yht. 25-28
Työterveyshuollon kustannusten hillintä - toiminnan kehittäminen	6 700				6 700
Henkilökunnan muistamisvapaiden puolittaminen	10 000				10 000
Henkilökunnan TYHY-raham leikkaus	6 000				6 000
Lautakunta- ja toimielinrakenteen tiivistäminen (rakenne, jäsenmäärät, virkamiesten ja työntekijöiden osallistuminen kokouksiin) valtuustokauden vaihtuessa.	20 000	20 000			40 000
Henkilöstökustannusten sopeutus / tehtävien uudelleen organisointi	50 000	5 000	40 000		95 000
ICT-palveluiden yhteistyön tiivistäminen seutukuntien kanssa, 0,5 htv kustannusta vastaava nettovaikutus vuoteen 2027 mennessä	5 000	7 500	7 500		20 000
ICT-järjestelmäkustannusten supistaminen, järjestelmät ja käyttöoikeudet	5 000	5 000			10 000
USO-hankkeen ja Kasvukäytävä-hankkeen osallistumismaksusta luopuminen niiden päättyessä 2024 ja Vanajavesi keskus-hankeesta luopuminen 2025	14 000	7 800			21 800
Matkustuskustannusten vähentäminen suosimalla verkkotilaisuuksia ja teams-kokouksia	2 000	4 000	4 000		10 000
Palkkatukityöllistämisen pienentäminen TE-uudistuksen alettua kunnan omassa toiminnassa	80 000				80 000
Loppi-Röykkä-Loppi joukkoliikenteen lakkauttaminen 3.6.2024 alkaen	20 755				20 755
Palveluliikenteen toteutustavan ja laajuuden tarkastelu kilpailutuksen yhteydessä vuodesta 2026 eteenpäin optiovuosien 2024-2025 päättyessä		15 000			15 000
Yritysvoimalayhteistyöhän käytettävän maksuosuuden vähentäminen uutta mallia rakentaessa	15 000				15 000
Visit Riihimäki kuntaosuuden lakkauttaminen 20 000 euroa	20 000				20 000
Markkinoinnin ja siihen liittyvien ostojen vähentäminen	5 000				5 000
Loppi tutuksi -julkaisun lakkauttaminen	15 000				15 000
Omaehtoisen koulutuksen tukemiseen varatun määrärahan poistaminen avustuksista	2 500				2 500
Kunnan vastuiden hinnoittelun parantaminen / Takausprovision käyttöön otto	25 000				25 000
Keskushallinto yhteensä	301 955	64 300	51 500		417 755

Sivistystoimi					
Varhaiskasvatus	2 025	2 026	2 027	2 028	yht. 25-28
Varhaiskasvatuksen Loppi-lisästä luopuminen	157 200				157 200
Yksityisen hoidon tuen kuntalisän poistaminen 1.8.2025	13 000	18 200			31 200
Varhaiskasvatuksen henkilöstökustannusten sopeuttaminen	13 700	19 100			32 800
Aamu- ja iltapäivätoiminnan maksujen korottaminen lakisääteiseen maksimiin 1.8.2025 (100 €->120 € ja 130 € -> 160 €)	6 000	6 000			12 000
Varhaiskasvatus yhteensä	189 900	43 300			233 200
Perusopetus	2 025	2 026	2 027	2 028	yht. 25-28
Joetaan koulun lakkauttaminen 1.8.2025	100 800	141 200			242 000
Toiminnan sopeuttaminen vähentyvään oppilasmäärään vuosittain 2026 syksystä alkaen vuosiluokat 1-6		25 000	85 000	70 000	180 000
Toiminnan sopeuttaminen vähentyvään oppilasmäärään vuosittain 2024 syksystä alkaen vuosiluokat 7-9	40 000		60 000	60 000	160 000
Perusopetuksen tukiprosessien tarkastelu			92 292	129 208	221 500
Valtakunnallisen rajan ylittävien vuosiviikkotuntien (7 kpl) määrän tiputtaminen 7 tunnilla lukuvuodesta 25-26 alkaen. Matematiikka -2 h, tunne- ja vuorovaikutustaidot - 3 h ja valinnaiset -2 h.	40 500	56 700			97 200
1-3 luokkalaisille ei jatkossa omia Chromebook-laitteita, kouluun luokalle lainattavat laitteet	20 000				20 000
Perusopetus yhteensä	201 300	222 900	237 292	259 208	920 700
Lukiokoulutus	2 025	2 026	2 027	2 028	yht. 25-28
Aikuiskoulutuksen TUVA-koulutuksen perussopimuksen irtisanominen		12 000			12 000

Muut sivistyspalvelut	2 025	2 026	2 027	2 028	yht. 25-27
Kirjaston aukioloaikojen ja toimintamallin tarkastelu ja omatoimikirjaston hyödyntäminen			40 000		40 000
Kansalaisopiston ryhmäminimin korottaminen 6 -> 9 osallistujaan 1.8.2025	5 000				5 000
Kansalaisopiston kurssitarjonnan läpikäynti, tarjotaan kursseja esim. taajamissa sen perusteella mitä halutaan harrastaa	10 000		10 000		20 000
Kansalaisopiston kurssimaksujen korottaminen			3 000		3 000
Musiikkiopiston toiminnan tuen supistaminen sopimuksen päätyttyä 1.8.2026		5 000	5 000		10 000
Tanssiopiston toiminnan tuen supistaminen sopimuksen päätyttyä 1.8.2026		2 500	2 500		5 000
Muut sivistyspalvelut yhteensä	15 000	7 500	60 500		83 000
Sivistystoimi yhteensä	406 200	285 700	297 792	259 208	1 248 900

Tekninen toimi	2 025	2 026	2 027	2 028	yht. 25-28
Teknisen toimen (tekniset palvelut, siivous- ja ruokahuolto, rakennus- ja ympäristövalvonta) henkilöstökustannusten sopeutus / tehtävien uudelleen organisointi	25 000	90 000	60 000		175 000
Ruokapalvelupäällikön ja siivouspalvelupäällikön tehtävien yhdistäminen syksy 2024 / järjestelystä päätös jo olemassa, toteutus syksy 2024	10 000				10 000
Myydään, puretaan, lahjoitetaan ja luovutetaan käytöstä poistuneet kiinteistöt	90 000	90 000			180 000
Yksityistieavustusten vähentäminen 125 000 eurosta 80 000 euroon vuonna 2025	45 000				45 000
Ympäristönsuojeluavustusten poistaminen	16 800				16 800
Ympäristönsuojelun asiantuntijapalvelujen käytön vähentäminen	3 000				3 000
ICT-järjestelmäkustannusten supistaminen	5 000	5 000			10 000
Tonttien lohkomiskulujen periminen (1 000 €/tontti) tontin myynnin yhteydessä 1.1.2025 alkaen	10 000				10 000
Kaavoituksen taksojen nostaminen	1 000	1 000	1 000		3 000
Rakennusvalvonta- ja tarkastusmaksujen korottaminen	10 000				10 000
Hulevesimaksujen käyttöönotto	10 000	10 000			20 000
Ympäristönsuojelun taksojen tarkastus	2 500	1 000			3 500
Tekninen toimi yhteensä	228 300	197 000	61 000		486 300

Hyvinvointi- ja vapaa-aikatoimi	2 025	2 026	2 027	2 028	yht. 25-28
Hyvinvointi- ja vapaa-aikatoimen yhdistäminen sivistyspalveluiden tai keskushallinnon kanssa 1.8.2025 alkaen	41 700	58 300			100 000
Kulttuuri- ja liikuntapalveluiden henkilöstökustannusten sopeuttaminen / tehtävien uudelleen organisointi		54 500			54 500
Pääsylipputulosten hintojen tarkistus 10 % hinnankorotus vuosittain	1 600	1 760	1 936	2 396	7 692
Kesätoritapahtumiin käytettävän määrärahan vähentäminen	30 000				30 000
Liikuntatilojen maksullisuus yli 22-vuotiaille	15 000				15 000
Liikuntatilojen maksullisuus myös alle 18-vuotiaille porrastaen	10 000				10 000
Hyvinvointi- ja vapaa-aikatoimi yhteensä	98 300	114 560	1 936	2 396	217 192
Verorahoitus	2 025	2 026	2 027	2 028	yht. 25-28
Verorahoituksen lisäys (kiinteistövero)	410 000				
Verorahoitus yhteensä	410 000				410 000

Kaikki toimet yhteensä	2 025	2 026	2 027	2 028	yht. 25-28
Keskushallinto yhteensä	301 955	64 300	51 500		417 755
Sivistystoimi yhteensä	406 200	285 700	297 792	259 208	1 248 900
Tekninen toimi yhteensä	228 300	197 000	61 000		486 300
Hyvinvointi- ja vapaa-aikatoimi yhteensä	98 300	114 560	1 936	2 396	217 192
Yhteensä	1 034 755	661 560	412 228	261 604	2 370 147
Kiinteistöverotulojen lisäys	410 000				410 000
Yhteensä	1 444 755	661 560	412 228	261 604	2 780 147

Kunnan omistuksessa olevien kiinteistöjen tarkastelu osana talouden sopeuttamista

- Ohjausryhmä esittää, että kunnan omistuksessa olevat kiinteistöt, jotka ovat vajaakäytöllä eivätkä kunnan palvelutuotannon käytössä, pyritään realisoimaan joko myymällä tai purkamalla, mikäli se talouden kannalta järkevää.
- Kunnan kiinteistöt ja osakeomistukset on käyty osana talouden sopeuttamista läpi ja seuraavat kiinteistöt/osakeomistukset on nostettu keinovalikoiman listalle:
 - Sajaniemen ja Pilpalan koulut
 - Syrjän vanha päärakennus, Syrjän rantsauna
 - Taarintie 3 A
 - Pajatien asunnot
 - Erä-Rajala
 - Koy Läyliäisten palveluasema
 - Kentänkulman liikehuoneisto
- Kunnan omistuksessa olevien sote-kiinteistöjen osalta, jotka kunnan tulee myydä tai yhtiöittää, mikäli hyvinvointialue jatkaa tiloissa vuokralla 3 + 1 vuoden siirtymäajan jälkeen tarkastellaan omana kokonaisuutena ja ne eivät sisälly keinovalikoiman tarkasteluun.

Kiinteistöverotarkastelu osana talouden sopeuttamista 1/2

- Ohjausryhmä esittää, että toimintakatteeseen vaikuttavien sopeutuskeinojen lisäksi Lopen tulorahoitusta lisätään kiinteistöveroprosentteja korottamalla vuoden 2025 alusta lukien siten, että kiinteistöverotulot kasvavat vuositasolla noin 400 000 euroa.
- Kiinteistöveroprosenttien taso päätetään erikseen osana talousarvion 2025 päätöksentekoa syksyllä 2024.
- Loppi sitoutuu edistämään lisäksi aurinkovoimalahankkeita, joiden kautta kiinteistöverotuloja on myös mahdollisuutta kasvattaa. Painelaskelmassa on huomioitu tällä hetkellä vuodesta 2026 kiinteistöverotuottoihin 80 000 euron lisäys valmistelussa olevasta aurinkovoimalahankkeesta.

Kiinteistöverotarkastelu osana talouden sopeuttamista 2/2

	Vero% 2024	Vero €	Vero% 2025	Vaikutus €
Yleinen kiinteistövero maapohja (1,30-2,00)	1,30	671 000	1,40	50 000
Yleinen kiinteistövero rakennukset (0,93-2,00)	0,93	493 000	1,10	90 000
Vakituiset asuinrakennukset (0,41-1,00)	0,41	803 000	0,50	175 000
Muut asuinrakennukset (0,93-2,00)	0,93	509 000	1,10	90 000
Rakentamaton rakennuspaikka (2,00-6,00)	2,00	5 000	4,00	5 000
Yhteensä				410 000
	Vero% 2024	Vero €	Vero% 2025	Vaikutus €
Yleinen kiinteistövero maapohja (1,30-2,00)	1,30	671 000	1,30	
Yleinen kiinteistövero rakennukset (0,93-2,00)	0,93	493 000	1,20	140 000
Vakituiset asuinrakennukset (0,41-1,00)	0,41	803 000	0,55	270 000
Muut asuinrakennukset (0,93-2,00)	0,93	509 000	1,20	145 000
Rakentamaton rakennuspaikka (2,00-6,00)	2,00	5 000	4,00	5 000
Yhteensä				560 000
	Vero% 2024	Vero €	Vero% 2025 (max.)	Vaikutus €
Yleinen kiinteistövero maapohja (1,30-2,00)	1,30	671 000	2,00	350 000
Yleinen kiinteistövero rakennukset (0,93-2,00)	0,93	493 000	2,00	560 000
Vakituiset asuinrakennukset (0,41-1,00)	0,41	803 000	1,00	1 140 000
Muut asuinrakennukset (0,93-2,00)	0,93	509 000	2,00	580 000
Rakentamaton rakennuspaikka (2,00-6,00)	2,00	5 000	6,00	9 000
Yhteensä				2 639 000

- Oheinen esimerkkitarkastelu osoittaa, minkä verran eri kiinteistöverolajien korotuksilla olisi tämän hetkisillä arvioilla saatavissa vuosittaisia lisätuottoja.
- Ylimmän laskelman prosentit vertautuvat hyvin lähialueeseen. Alimmassa tarkastelussa prosentit, joihin kiinteistövero voidaan maksimissaan määrätä.

Ohjausryhmän linjaukset sopeutuskeinojen lisäksi

- Ohjausryhmä nostaa esille seuraavat asiat, jotka tulee huomioida ja/tai ottaa tarkempaan tarkasteluun osana Lopen kunnan talouden tasapainottamista seuraavien vuosien aikana
 - YT-menettelyn yhteydessä tulee tarkastella kaikki mahdollisuudet tehtävien uudelleen organisoiminnin ja henkilöstömäärän sopeuttamisen osalta.
 - Koululaisten iltapäivähoito tulee säilyttää jatkossakin Lopella. Aamupäivähoidon tilannetta on arvioitava jatkossa sen kysynnän mukaan.
 - Erityisen tuen tarvetta ja tuen määrittelyyn liittyvää prosessia ja kriteereitä tulee tarkastella ja löytää sen kautta merkittäviä säästöjä
 - Ylityö- ja erilliskorvausten tasoa tulee tarkastella niin opettajien kuin muiden hallinnonalojen osalta
 - Koulunkäynninohjaajien ja avustajien määrää tulee arvioida kaikkien koulujen sekä varhaiskasvatuksen osalta
 - Ohjaamo-toiminnan osalta tulee tarkastella vaihtoehtoisia toimintatapoja
 - Länsi-Lopen koulun tilannetta tarkastellaan seuraavan kerran vuonna 2026 ja Kormun koulun tilannetta 2028. Molempien koulujen tilannetta seurataan oppilasmäärän ja rakennusten korjaustarpeiden osalta.
 - Kormun koulun lakkautuspäätöstä ei tule tehdä ennen kuin kulkutien turvallisuus Launosen kouluun on taattu (Launonen-Kormu kevyenliikenteen väylä tai aurinkovoimalahankkeen yhteydessä rakennettava kulkuväylä Tiilitehtaan alueelle)
 - Lukion kustannuksia verrattuna muihin kuntiin tulee tarkastella. Lukion osalta tulee oppilasmäärien vähentyessä tarkastella myös sen ylläpidon edellytyksiä ja nettokustannusten muutosta.
 - Teknisten palveluiden osalta tulee tulevaisuudessa selvittää kiinteistöhuollon ja siivouksen ulkoistamisen mahdollisuudet ja vaikutukset näiden toimintojen kustannustehokkuuteen ellei nyt sopeutusohjelmassa olevilla toimilla saada riittävää sopeutusta aikaan.
 - Lopen Vesilaitos toimii tällä hetkellä teknisen toimen alaisuudessa omana taseyksikkönä. Vesilaitoksen osalta tulisi selvittää yhtiöittämisen edellytykset ja mahdollisuudet sekä vaikutus kunnan talouteen.

FCG.

Sopeutuksen riittävyys

Painelaskelma, kun huomioidaan esitetyt sopeutustoimet ja kiint.veron nousu

Loppi	Trendi 2017-2022		971 <-"Verohäntä"		1 573 <-VOS erä				2030
	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	
Asukasluku	7 749	7 692	7 650	7 606	7 560	7 518	7 474	7 434	7 396
Veroprosentti	21,50	8,86	8,90	8,90	8,90	8,90	8,90	8,90	8,90
Toimintakate 1000 e	-50 020	-21 170	-21 768	-21 903	-21 739	-22 212	-22 752	-23 544	-24 368
...josta sopeutus	0	0	0	-1 035	-662	-412	-262	0	0
Toimintakatteen muutos 1000 e	-5 285	28 851	-599	-135	164	-473	-540	-792	-824
...muutos %:ia	11,8 %	-57,7 %	2,8 %	0,6 %	-0,8 %	2,2 %	2,4 %	3,5 %	3,5 %
Tuloverotulo 1000 e	28 852	14 530	14 138	14 982	15 730	16 139	16 445	16 766	17 097
Kiinteistövero 1000 e	2 106	2 203	2 450	2 861	2 970	3 001	3 032	3 064	3 096
Osuus yhteisöveron tuotosta 1000 e	2 818	1 829	1 400	1 364	1 433	1 528	1 574	1 621	1 670
Verotulot yhteensä 1000 e	33 776	18 562	17 988	19 206	20 133	20 667	21 051	21 451	21 864
Valtionosuudet 1000 e	18 681	6 309	4 931	4 607	4 461	4 288	4 695	4 635	4 569
...muutos 1000 e	1 324	-12 372	-1 377	-325	-146	-173	407	-59	-66
...muutos %:ia	7,6 %	-66,2 %	-21,8 %	-6,6 %	-3,2 %	-3,9 %	9,5 %	-1,3 %	-1,4 %
Verorahoitus yhteensä 1000 e	52 457	24 871	22 919	23 812	24 594	24 956	25 746	26 087	26 433
...muutos 1000 e	2 950	-27 586	-1 951	893	782	361	790	341	346
...muutos %:ia	6,0 %	-52,6 %	-7,8 %	3,9 %	3,3 %	1,5 %	3,2 %	1,3 %	1,3 %
Käyttökate 1000 e	2 437	3 701	1 151	1 909	2 855	2 744	2 994	2 543	2 065
Rahoitustuotot ja -kulut 1000 e	-203	-382	-568	-594	-601	-595	-584	-595	-638
Vuosikate 1000 e	2 234	3 319	584	1 315	2 254	2 149	2 410	1 948	1 427
Poistot 1000 e	2 118	2 317	2 448	2 413	2 385	2 360	2 327	2 298	2 324
Satunnaiset tulot ja menot 1000 e	0	-537	0	0	0	0	0	0	0
Yli-/alijäämä 1000 e	115	465	-1 864	-1 098	-131	-212	83	-350	-897
Kumulatiivinen jäämä 1000 e	18 270	17 195	16 871	15 773	15 642	15 430	15 513	15 163	14 266
Kumulatiivinen jäämä eur/as	2 358	2 436	2 205	2 074	2 069	2 052	2 076	2 040	1 929
Nettoinvestoinnit 1000 e	6 006	5 799	1 654	1 763	1 825	1 595	1 660	2 904	2 889
Lainakanta 1000 eur	15 897	19 458	20 719	21 358	21 220	20 941	20 490	21 696	23 419
Lainakanta eur/as	2 051	2 530	2 708	2 808	2 807	2 786	2 742	2 918	3 166

- Huomioitu sopeutustoimien 2,8 M€ jaksottuminen vuosille 2025-2028
- Toimet riittäisivät toteutuessaan tasapainottamaan Lopen kunnan talouden niukasti vuodelle 2028
- Toimintakatteen kasvu tulee kuitenkin saada jatkossakin pysymään alle 3 % tasolla, koska tilanne muuten heikkenee uudelleen vuosikymmenen vaihteessa -> aktiivinen palvelutarjonnan sopeuttaminen palvelutarpeen muutoksiin.

Missä ajassa tasapainottaminen tulee tehdä? Lopella tähän on ylijäämän ansiosta aikaa.

- Kuntalaki 110 § *Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen.*
 - Kun tuloslaskelma on tasapainossa, kunta pystyy kattamaan omilla toimintatuloillaan, verotuloillaan, valtionosuuksilla, rahoitustuotoilla ja satunnaisilla tuloillaan vastaavat menot – tuloslaskelman tulos on samalla positiivinen ja tilinpäätösjärjestelyjen jälkeen ylijäämäinen.
 - Taloussuunnitelman tasapainossa voidaan huomioida talousarvion laadintavuoden **taseeseen kertyväksi arvioitu (kumulatiivinen) ylijäämä**
 - Taloussuunnitelma voi siten olla alijäämäinen, mutta enintään niin paljon kuin laadintavuoden lopussa arvioidaan kertyvän ylijäämää
 - Ylijäämää 2024 lopussa arvion mukaan 16,87 miljoonaa euroa, vuosina 2025-2027 alijäämää saisi kertyä korkeintaan tämän verran
 - Jos alijäämää kertyisi suunnitelmavuosina 16,87 miljoonaa euroa, vuosi 2028 ei enää voi olla alijäämäinen (esim. vuoden 2026 taloussuunnitelmassa)
- Kuntalaki 110 § *Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan.*
 - Eli kumulatiivisesti alijäämäinen 2024 tilinpäätös vahvistetaan 2025 → seuraavan vuoden alusta lukien neljän vuoden aikana 2026, 2027, 2028 ja 2029.
- Konsernin alijäämän vaikutus arviointikriteeriin:
 - Jos kunta tekee tilinpäätösvuonna ja viitenä seuraavana vuonna alijäämäisen tuloksen; tai jos konsernin alijäämä on tilinpäätösvuonna vähintään 500 euroa/ asukas ja seuraavana vuonna 1 000 euroa/asukas, kunta joutuu arviointimenettelyyn

FCG.